

TÓTH ÁKOS
Egy regénybe illő házasság kezdete.
Adalékok gróf Károlyi Ferenc és gróf Csáky Krisztina találkozásának történetéhez

Additions to the story of the meeting of Count Ferenc Károlyi and Count Krisztina Csáky

In the 18th century, the choice of mate and thus the future of aristocratic youths was largely determined by their parents, disregarding the feelings and intentions of their children. In contrast to the tradition of the time, the relationship between Ferenc Károlyi and Krisztina Csáky was characterised by a real, deep emotional bond. Their love affair is worthy of a novel, as they had to overcome many obstacles and difficulties before they could be united. The present study focuses on the beginning of the two young people's acquaintance, focusing on the question of when and where they first met. Unfortunately, it is not possible to pinpoint the exact date of the beginning of their relationship on the basis of the available sources, but it can be established that Ferenc Károlyi and Krisztina Csáky met in Vienna between 1 and 17 December 1725.

Bevezetés

Az arisztokrata családok körében a 18. század első felében igen ritka volt a nőtlenség, az ifjú főurak igyekeztek minél előbb megházasodni. A 18. században, sőt már az azt megelőző korszakban is szokás volt, hogy a „házasságnál a szív jogaival nem igen törődtek”.¹ A fiatalok igen ritkán választottak és határoztak önállóan, a családban szinte kivétel nélkül érzelmeikre való tekintet nélkül döntöttek el házasságuk és ez által jövőjük sorsát. Házasságkötéskor mindkét fél részéről elsősorban a szűk családi kör döntött, akik saját belátásuk szerint rendezték el gyermekük sorsát. Emellett olyan eseteket is ismerünk, amikor a párválasztás kérdését a távoli rokonok vagy atyafiak bevonásával döntötték el.²

Teljes joggal jegyzi meg Gosztonyi Gizella könyvében, hogy „ritka eset az olyan szerelmi házasság, amilyen Károlyi Ferenc grófé és Csáky Krisztináé volt”.³ A 17–18. században ugyanis az általános házasságkötési hagyományoktól eltérően a Károlyi családban több valós, mély érzelmeken alapuló házasságot kötöttek: ilyen volt Károlyi Sándor (1669–1743) házassága Barkóczy Krisztinával (1671–1724) és jelen tanulmány központi témájául szolgáló Károlyi Ferenc (1705–1758) és Csáky Krisztina (1706–1736) egybekelése is.⁴

Kapcsolatukat nem hiába tekinthetjük regénybe illőnek, hiszen egybekelésükig számos akadályt kellett leküzdeniük.⁵ Csáky Krisztina ugyanis annak a gróf Csáky Mihálynak volt a lánya, aki a Rákóczi-szabadságharcban a kuruc sereg ezredesévé, generálisává, majd altábornagyává lett kinevezve. A szabadságharcot követően pedig a bujdosásban is társa maradt Rákóczinak, aminek következtében birtokait a kincstár elkobozta. Ezzel szemben Károlyi Ferenc annak a gróf Károlyi Sándornak volt a fia, aki a szabadságharcban elért sikerei és a szatmári békekötésben szerzett érdemei miatt ismert, megbecsült és befolyásos politikussá vált, s birtokszerzései következtében a család legjelentősebb birtokszerzője volt.⁶

Károlyi Sándornak számos oka lehetett volna arra, hogy megakadályozza fia házasságát, ám miként Éble Gábor írja Károlyi Sándor „megengedi neki, hogy szive hajlamát követve, az elhagyott, proscibált nevű, vagyonából teljesen kibecsült szegény leánynak nyújtsa kezét”.⁷

Tanulmányunkban Károlyi Ferenc és Csáky Krisztina kapcsolatának kezdeti szakaszát dolgozzuk fel, arra a kérdésre keressük a választ, hogy a két ifjú hol és mikor találkozott, ismerkedett meg egymással.

1 Gosztonyi Gizella: Családi és társadalmi élet III. Károlyi korában. (Művelődéstörténeti Értekezések 51. szám.) Bp. 1911. 6–7.; Weichhart Gabriella: Keresztelő, házasság és temetés Magyarországon 1600–1630. (Művelődéstörténeti Értekezések 48.) Bp. 14–15.

2 Gosztonyi G.: Családi és társadalmi élet i. m. 7.; Weichhart G.: Keresztelő, házasság és temetés i. m. 15.

3 Gosztonyi G.: Családi és társadalmi élet i. m. 8.

4 https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/szerelmi_hazassagok_a_nagykarolyi_karolyi_csaladban, letöltés 2023. nov. 21.

5 Károlyi Ferenc és Csáky Krisztina házasságkötésével és az egybekelésükig tartó időszak megpróbáltatásaival kapcsolatban lásd: Éble Gábor: Károlyi Ferenc gróf és kora. 1705–1758. A grófi nemzetség levéltárának adatai alapján. Bp. 1893. 167–197.

6 https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hirek/karolyi_sandor_a_maganember, letöltés 2023. nov. 21.; Papp Klára: Az erdélyi Csákyak. (Erdélyi Tudományos Füzetek 273.) Kolozsvár 2011. 86–88.

7 Éble G.: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 168.

Az első találkozás

A 18. század első évtizedeiben a Csáky család tagjai erősen megosztottak voltak abban a kérdésben, hogy támogassák-e II. Rákóczi Ferencet vagy célszerűbb-e inkább a Habsburg udvar oldalán maradván védeni a család érdekeit. Csáky Imre és bátyja, Csáky Zsigmond az utóbbi, míg Csáky István és különösen Csáky Mihály az előbbi álláspontot támogatta, akinek Rákóczi melletti elköteleződése az emigráció vállalásában is megmutatkozott.⁸

Csáky Mihály felesége, Klobusiczky Éva három gyermekével (Istvánnal, Krisztinával és Konstanciával) együtt Csáky Imre bíboros, váradi püspök közbenjárásának köszönhetően 1722-ben hazatérhetett. Klobusiczky Éva Csáky bíboros támogatását élvezve próbált talpon maradni, ugyanis egyfelől férje birtokait a kincstár elkobozta, így ezekre nem számíthatott, másfelől az emigrációban töltött éve alatt apja halálát követően testvérei birtokosztást hajtottak végre, s hazatérését követően testvéreitől csak hosszas huzavona után tudta a Klobusiczky örökség öt megillető részét részben megkapni. Hazatérését követően a legtöbb segítséget Csáky Imrétől kapta, aki az anyagi háttér megeremtése szempontjából átengedte neki használatra Kluknói és mindszenti birtokait, lakhelyül pedig biztosította a Kluknón barokk stílusban megépített palotáját.⁹

Csáky Imre nemcsak a lakhatás és az anyagiak tekintetében segítette Klobusiczky Évát, hanem gyermekeire, azok neveltetésére is nagy gondot fordított. Meghatározó szerepet játszott a bíboros a legidősebb gyermeknek, Istvánnak az elhelyezésében és hasonlóan Csáky Imre támogatásának köszönhették a lányok, Krisztina és Konstancia is befogadásukat a kassai Szent Orsolya rend apácakolostorába.¹⁰

1724 tavaszán Krisztina, Konstancia és István is Kassán tartózkodott. Anyjuk november 21-én Csáky Zsigmond tárnokmesterhez írt leveléből az derül ki, hogy már három hete, vagyis november elejétől kezdve a gyermekek Dubnicán voltak Illésházy asszonynál.¹¹ Arra a kérdésre, hogy mennyi ideig tartózkodott Krisztina Dubnicán, nem tudjuk a pontos választ, valószínűleg néhány hónapnál több időt nem tölthetett el az Illésházy családnál, mert Csáky Imre 1725. január 28-án írt leveléből az derül ki, hogy Krisztina Bécsbe került, Batthyányiné Strattmann Eleonóra gondjaira lett bízva. Levelében a bíboros tájékoztatta Klobusiczky Évát arról, hogy „Christina hugomat azonban amint már tudva vagyon

kegyelmednek, Batthyányiné magához vévén, tapasztalom, mind az hugomnak, mind az Urnak is kedvekben vagyon”. Írja, hogy Krisztináról Bécsben jó véleménnyel vannak „valahol megfordul, dicsérettel vannak iránta”, s Batthyányiné „Cristinának is hathatós gondoskodását kegyesen ajánlotta, és rövid időn Fölséges Asszonyunk lábaihoz juttatja”.¹² A bíboros ezen levele alapján egyértelműen kijelenthetjük, hogy Csáky Krisztina 1725 januárjának végétől, de legkésőbb februárjának elejétől Bécsben tartózkodott.¹³

Az 1720-as évek első felében Károlyi Ferenc is ideje nagy részét tanulással töltötte Nagykárolyban. Édesanyja, Barkóczy Krisztina 1724-ben bekövetkezett halála fordulópontra okozott, ekkor ugyanis kénytelen volt befejezni tanulmányait és energiáit a mindennapi élet kihívásaira összpontosítani. Ezt követően Károlyi Sándor igyekezett fiát minél jobban bevonni a közügyek ellátásába: 1725 novemberében Ferencsel együtt Pozsonyba utazott.¹⁴ Károlyi Sándor 1725. évi naplójához fűzött jegyzeteiből kiderül, hogy fiával november 29-én érkezett meg Pozsonyba: „[...] Die 29ta fiammal egjütt megh Indulvan felső szekb Ebedelvén Etzakara szerencsessen Erkesztem bé Posonban Holott is labajmk Erütlensege mia Egesz holnapot Jobbára Agjb s bén az Hazb toltottem mid az altal Expeditiokb es Munkakb [...]”.¹⁵

Pozsonyba érkezésük után szinte azonnal, már másnap Károlyi Ferenc egy igen fontos feladatot kapott apjától: „[...] Die 30 Fiamot Expedialtam fel Beczb ki altal Flges urunknak Alazatos Instantiamat njujtottam bé Az Csongrad Vgfej Fő Ispanság Iránt [...]”.¹⁶ Naplójából az is kiderül, hogy mi kéztette Károlyi Sándort arra, hogy folyamodványt nyújtson be a Csongrád vármegyei főispánságért. Jegyzetei között az alábbiakat olvashatjuk: „[...] Ezen holnapnak 28 dik napjan mult ki ez Világbul M. Gralis Feldh Marschall. korona Örző Flges Urunk Titok Tanacza, Czongrad Vgjenek Fő Ispanja Modor Varossaban 11 Orakor Ejjell Ellött kinek In Irgalmazon. Lött pedig Ezen alkalmatossagal Vacantia Az Szent Corona örzesh Es Nemes Czongrad Vgjek Fő Ispanyi Tisztsegeb.”¹⁷

8 Papp Klára: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa a török földről való hazatérés után. In: „Az ifjak tanítása oly nagy jó”. Tanulmányok Kovács Ágnes tiszteletére. Szerk. Fogarassy Zoltán – Mészáros Kálmán – Török Péter. Debrecen 2021. 345.

9 Papp K.: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa i. m. 346–348.

10 Papp K.: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa i. m. 349–350.

11 Papp K.: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa i. m. 349–350.; HU-MNL-OL-P 76-767-11. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Csáky család levéltára, Csáky család, Elenchizálatlan iratok], (Kluknó, 1724. nov. 21.) Ezen levél pontosítja Papp Klára korábbi megállapítását, amely szerint Krisztina a kassai apácakolostort követően Bécsbe került. A levél alapján Krisztina 2–3 hónapot tölthetett Dubnicán és csak ezt követően került Bécsbe.

12 Papp K.: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa i. m. 351.

13 Papp Klára és az általam végzett kutatások is rendre megcáfolják Éble alábbi állítását: „Míg az atya, a család fő odakün conspirált, övéi itthon az internált, gyanuba vett s fölügyelet alatt tartott alattvalók keserü kenyerét ették.” Éble G.: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 169. Tudjuk, hogy Klobusiczky Éva hazatért után Kluknón, Csáky Konstancia Kassán és Dubnicán, Csáky Krisztina pedig Kassán, Dubnicán és Bécsben tartózkodott. Papp K.: Csáky Mihály feleségének, Klobusiczky Évának és gyermekeinek sorsa i. m. 351.; HU-MNL-OL-P 76-767-11.

14 Éble G.: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 147-166.; Kovács Ágnes: Károlyi Sándor. (Magyar História-Életrajzok) Bp. 1988. 159.; „[...] Die 10 hujus Indultam megh egjütt Ferencz Fiamal Posony fele [...]” HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 55. r.) [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Károlyi család nemzeti levéltára, Károlyi I. Sándor]

15 HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 56. r.)

16 HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 56.) Károlyi Sándor naplójának november 30-hoz írt sorai is megerősítik: „[...] Die 30 hujus is meg rosul voltam labaimra. Die Eadém bocsatottam fiamat Becz bén Flges Urunknak bé adando Instantiammal kib legjen Innk és eő Szent Flgenek akarattja [...]” HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 53. v.) A folyamodvány Károlyi Sándor fondjában, az első dobozban található: HU-MNL-OL-P 1501-1. (1. doboz, fol. 114–115.)

17 HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 53. v.)

Károlyi Sándor későbbi jegyzeteiből azt is megtudhatjuk, hogy a fentebb említett koronaöri, titkos tanácsosi és főispáni tisztségeket ki viselte: „[...] Mint hogj pedig In 28 Nehaj G. kollonicz Adam kedves Sogor Umat ki szollította ez Világbul [...]”¹⁸

Mindezek alapján tehát elmondhatjuk, hogy gróf Kolonich Ádám november 28-án bekövetkezett halála miatt megüresedett a Csongrád vármegyei főispáni hivatal, amelynek elnyerésére¹⁹ készített folyamodvány benyújtása kapcsán küldte el Károlyi Ferencet apja Bécsbe november 30-án. Károlyi Ferencnek december 2-ről ismerjük első levelét, amelyet Károlyi Sándornak írt. Ebben tájékoztatja apját, hogy „[...] teg nap negy orakor erkezvén [...]”, tehát a levélből kiderül, hogy Károlyi Ferenc már december elsején Pozsonyból felért Bécsbe.²⁰

Károlyi Ferenc és Csáky Krisztina első találkozásával kapcsolatban Éble igen találóan fogalmaz, amikor az alábbiakat írja: „Ismeretségük kezdetét regényes homály fűdi. Hamar megértették egymást; egyesülésük roppant nehézségeit szintén jókor fölfogták s összekötötésüket mély titokkal ezért leplezték el. De mintha ezek az akadályok s a titokszerűség növelték volna bennük úgy a vágyat, mint a rokonérzés varázsát.”²¹ A regényes homály ellenére Csáky Krisztina leveleiben mégis lehet találni olyan információkat, amelyek segítenek az időpont meghatározásában, pontosításában. Krisztinának fennmaradt egy olyan levele, amely első ránézésre nem tűnik figyelemre méltónak, sem címzés, sem keltezés nem szerepel rajta, mégis kettejük első találkozásának megállapítása szempontjából kulcsfontosságú. A levélben az alábbiak olvashatók: „[...] ha lehet holnapra roratira gyűj el edessem draga kincsem [...]”²²

Az idézett szövegrészben a roráté kifejezést olvashatjuk, amely ismert még hajnali mise, angyali mise vagy aranyos miseként is.²³ Rorátét advent első vasárnapjától karácsony első napjáig tartó időszakban szoktak tartani, tehát egy viszonylag hosszú, több hétig tartó időintervallumot jelöl, mint

találkozási lehetőség.²⁴ Ugyanakkor ezt a hosszabb ideig tartó időszakot le tudjuk rövidíteni, pontosabban könnyen meg tudjuk határozni ennek kezdő dátumát. Fentebb említettük, hogy Csáky Krisztina legkésőbb 1725 februárjától Bécsben tartózkodott, illetve megállapítottuk azt is, hogy Károlyi Ferenc 1725. december elsején érkezett fel Bécsbe. Mindezek alapján bizonyosan kijelenthető, hogy a két ifjú 1725. december elsejétől Bécsben volt, így kettejük találkozásának kezdő dátumát is december elsejében határozhatjuk meg.

Nehezebb ugyanakkor annak a kérdésnek a megválaszolása, hogy mi lehet a találkozásuk időszakának záró dátuma. Károlyi Ferenc, amikor december 2-án tudósította Károlyi Sándort Bécsbe történő érkezéséről, akkor levelében arról is tájékoztatta apját, hogy „[...] az audientiaul semi sem lesz ma [...] Hane minnyajjok Jovallasabul holnapra halasztotta [...]”²⁵ A levélből kiderül, hogy az apja által felküldött folyamodvány kapcsán a meghallgatás december 3-ra lett halasztva, sőt ezt erősíti meg Ferenc december 3-án írt újabb levele apjához: „[...] De már vette Parancsolattyát hogy heted fel orakor ma leszen, azert abb mar megh ne fogyatkozom holnap eő flge vadaszni megven és így nem hiszem holnap utanig m vialtassek [...]”²⁶

A megüresedett Csongrád vármegyei főispánság elnyerése érdekében készített folyamodvány kapcsán az audientia tehát december 3-án megkezdődött, amelyen Károlyi Ferenc is részt vett. Hogy meddig kellett Károlyi Ferencnek apja folyamodványának intézése miatt Bécsben maradnia, megvilágítja Sándor december 18-án fiához írt levele. Levelében azt írja Ferencnek, hogy „[...] magad jöj el mert In megh tartván holnap ott magam is le megjek surány fele s gjalogh marad az fa kepnek. [...]”, tehát sürgeti fiát, hogy jöjjön el Bécsből, mert ő is elindul Pozsonyból Surány felé.²⁷ Károlyi Sándor naplójegyzeteiből ugyanakkor az derül ki, hogy fia még aznap, vagyis december 18-án sikeresen visszatért Bécsből Pozsonyba: „[...] Die 18 Erkezet az Fiam Beczbül vissza szérencsessen. [...]”²⁸

Mivel a Bécs és Pozsony közti távolságot a korabeli világban egy nap alatt tudták megtenni²⁹ és Károlyi Ferenc december 18-án már visszatért Pozsonyba ez azt jelenti, hogy Ferenc december 17-nél tovább nem tartózkodhatott Bécsben.

18 HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 56. r.)

19 Az instantia szövegéből kiderül, hogy Károlyi Sándor azért akarta elnyerni a Csongrád vármegyei főispáni tisztséget, mert még életében át akarta adni fiának a Szatmár vármegyei főispáni hivalt. *Éble G.*: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 167; „[...] Ideo Dictum Superius fati Cottus Szatthmariensis officium ad Sensum benignae collationis Regiae in vivis Adhuc Resignare effective intenderem [...]” HU-MNL-OL-P 1501-1. (1. doboz, fol. 114. v.) Emellett az is ösztönözhetette Károlyi Sándort a főispáni hivatal elnyerésében, hogy a Csongrád-Vásárhelyi uradalomba néhány évvel korábban, 1722 decemberében lett királyi adománylevelével révén beiktatva. *Éble Gábor*: A nagy-károlyi gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története I-II. Bp. 1911. II. 7–16.

20 HU-MNL-OL-P 398-33509. [Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Károlyi család nemzeti levéltára, Károlyi család, Missiles], (Bécs, 1725. dec. 2.)

21 *Éble G.*: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 169.

22 HU-MNL-OL-P 398-34979. A levél írásképe és tartalma alapján biztosak lehetünk abban, hogy a levelet Csáky Krisztina írta Károlyi Ferencnek 1725 decemberében.

23 Az általam eddig átnézett levéltári források között sajnos nem találtam információt arra nézve, hogy Csáky Krisztina Bécsben melyik templomban szeretett volna Károlyi Ferencsel találkozni roráté alatt. Ennek a kérdésnek a megválaszolása jövőbeli kutatásokat igényel.

24 <https://lexikon.katolikus.hu/H/hajnali%20mise.html>, letöltés 2023. dec. 1.

25 HU-MNL-OL-P 398-33509. (Bécs, 1725. dec. 2.)

26 HU-MNL-OL-P 398-33494. (Bécs, 1725. dec. 3. két órakor) Nagyon érdekes, hogy Károlyi Sándor a Bécsben zajló események időpontját más-hogy rögzítette naplójegyzeteiben, mint amilyen információkat megtudhatunk fia leveleiből. Az audientiaival kapcsolatban az alábbiakat olvashatjuk: „[...] Die 4ta hujus Expediálta Ferus Fiamat Alazatos Instantiamal az Flges Udvarhoz Az Czongrad Vgjei Fő Ispanságh veget kinék is die 12 levén Audientiaja Flges Urunknal alztos Instantiamat maga nyujtotta bé. [...]” Ennek természetesen az is lehet az oka, hogy Károlyi Sándor ekkor Pozsonyban tartózkodott, így a Bécsben zajló események időpontjáról pontos információkkal nem rendelkezhetett. HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 59. v.)

27 HU-MNL-OL-P 398-33926. (Pozsony, 1725. dec. 18.)

28 HU-MNL-OL-P 1501-3.-a (3. doboz, fol. 59. v.)

29 Az egy napos utazási időt igazolja Károlyi Sándor naplójegyzése és fiával folytatott levélváltása. Sándor fiát november 30-án küldte fel Pozsonyból Bécsbe, aki korábban bemutatott levelében már azt írta apjának, hogy december 1-jén szerencsésen felérkezett.

Ezek alapján a december 17-i időpontot egyben tekinthetjük a Csáky Krisztinával való találkozás időszakának záró dátumaként. Károlyi Ferenc néhány nappal később, december 22-én pedig már Nagysurányban tartózkodott. Ezt erősíti meg egyfelől Károlyi Sándor december 22-én fiához írt levele, amelynek külső címzésében már Surányt jelölte meg, másfelől ezt igazolja Károlyi Ferenc hasonlóan december 22-én Pollereczky Mátyás praefectushoz írt levele Surányból.³⁰

Összegzés

A 18. században a főúri családok körében igen ritka volt az olyan ismerkedés és házasságkötés, amely az ifjak szabad akaratából valósult meg, ehelyett sokkal általánosabb volt az, hogy gyermekük jövőjét a szülők határozták meg saját belátásuk szerint. Károlyi Ferencnek és Csáky Krisztinának találkozását és egybekelését a korszak hagyományaitól eltérően nem a szülők döntötték el, hanem saját, egymás iránt kialakult mély, valós érzelmi kötődés alakította ki. Első találkozásuk pontos időpontját sajnos homály fedi, ugyanakkor összevetve Károlyi Sándor naplóbejegyzéseit fiához írt leveleivel, illetve Károlyi Ferenc és Csáky Krisztina levelei alapján bizonyosan megállapíthatjuk, hogy a két ifjú 1725. december elseje és 17-e között találkozott egymással Bécsben.

FÜGGELÉK

Az alábbiakban átírásban közlök három levelet, amelyet Csáky Krisztina írt Károlyi Ferencnek kapcsolatuk korai szakaszában. Az 1725 decemberétől 1726 februárjáig tartó időszakban írt levelek hiteles képet adnak egyrészt kettejük valós, mély érzelmeken alapuló kapcsolatára, másrészt rávilágítanak arra, hogy az ifjú pár számára mennyire nehéz volt elviselni azt, hogy nem találkozhattak egymással, nagy titokban csak levelek révén tarthatták egymással a kapcsolatot.

1.³¹

Aianlom szolgálatomat mint kedves edes Batyam uram[na]k³² Szives szolgálója en edesemnek Ah maid meg halok hog[y] nem szolgálhatok szivednek. ah mel[y]nekis az kotelessig. hogy bene nem lehet az igaz hivsig. oly szivessen es kedvessen. mint az szabad emberben en edesem draga kincsem. minden örömem remin[se]gem] ekessigem en szipszigem oh en gyönyörüsigem. mely neh[e]zen ohaitlek meg nehezbe. hogy nem latlak. nem tehetek rola isten akaratyaty. mint hogy bünös leianat. latogatya. en követlek. es kerlek edesse[m] draga kincsem. mint hogy rosz hirem érkezet tartoztasd magad tülem. ha kivansz is lenyi velem. szemben de olyankor mikor senki észre nem viszen ezen szolgálomal³³ szolhass. de masra igazat

30 HU-MNL-OL-P 398-33508. (Surány, 1725. dec. 22.); HU-MNL-OL-P 398-35927. (Köbölkút, 1725. dec. 22.)

31 HU-MNL-OL-P 398-34979.

32 A levél stílusából és tartalmában egyértelműen kiderül, hogy Károlyi Ferencnek íródott. Írásképeiből pedig valószínűsíthető, hogy 1725 decemberében írta Csáky Krisztina.

33 Kódi Rozáliát kell érteni, akinek segítségével Károlyi Ferenc eljuttatta Csáky Krisztinához leveleit. *Éble G.*: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 172.

sem bizhass. adna isten ma halalamat. hogy sem ily nyomorultul elem vilagomat. az igaz vagy halalt. vagy szabadsagot. de szerzek magamnak. akor ha elek igaz hived liszek. ha meg halok erted imat hozok ha lehet holnap roratira gyuj el edesem draga kincsem bar csak lathassalak az utan nem banom ha meg halok. ezen irasokat el kol egetni. töbri többat. nem köl szerezni az verseket mostan nem erkezem irnyi. de talan. detalan. meg leirhatom. kivel bus szivedet. idővel meg vigasztalhatom. hait nem mas hat. az hol liszen jobut ezel szives igaz szolgálaha s kaplana. szives szivbül szevessen kegyessen

2.³⁴

Külső címzés: a Monsieur. Monsieur. le Comte. francois de.

karoly. pre sente mente. Poson. Budno csabrag.

Szolgálok meg ellek edes kincsem lelke szivem

Hogy edigis nem irhatam. követlek mert okat is iol tudod. nem tudom egisged mind szolgal. enekem ugyan nem igen der[e]kassan. de. ez semi csak te lity io egisigben. en most sem tudom. bizonyos fel menetelemet. de ha szinten ugy liszenis. vigyazva es okossan iar hogy galibamra ne essik. mert okor vigit. szakaitanad. minden baracsagnak. tudom okos levin nem hirtelenkedel. az nimet inasodat³⁵. küldhed es lehivathatod az diianat az fog modban hadni. csak olyan forman. hogy az anya izent. valamit neki. tovaibis kerlek az itenert. sokat. ne irkal tür az mint. lehet. mert. azal az szivemet. igen sertet. ugy anyira. vagyok hogy meg az emberi abrazat. sincs io forman raita[m] oh atkozot. vilag sokat. igir keveset. ad. en ugyan akar mely nehezen posonban hire adom fel menetelemet. az emberednek.³⁶ mar eök tudosicsanak tegedet. de ugyan varnod kel meg az ellensig tavozik ezel maradok meg elek. meg benem. az lelek edes szivemnek draga kicsemnek

Igaz Szivbeli hive Atyafia.

Köhel. 7. January, 1726.³⁷

3.³⁸

Külső címzés: Az en. kivalt. kepen valo kedves Atyam fianak. M: G: K. f. laszlo uramnak atyafisagos szeretettel. es böcsüetel iram ibi ubi³⁹

Aianom igaz szivel valo szolgálatomat.

Követ.lek. hogy edigis irasom atal. megh nem latogattalak. edes dragha kincsem de magadis tudod sok fele akadalamat tudom megh nem itilisz. se gonoszra nem velled enelek amint. elek, de gyaszos elet.ben mint test. nélkül. lelek. akor volna vighasagom. mikor szabadon udvarolhat.nik. anak az kit szivem szivbül szeret.

34 HU-MNL-OL-P 398-34832.

35 írásodat

36 Károlyi Ferenc embere alatt nagy valószínűséggel Badda Gáborra gondol, mert Csáky Krisztina egy korábbi, 1726. január elsején írt leveléből kiderül, hogy leveleit Badda Gábor segítségével juttatta el Károlyi Ferenchez. HU-MNL-OL-P 398-34839.; *Éble G.*: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 172.

37 A keltezés helyéül megjelölt Köhel fiktív helységet jelöl, valószínűleg kapcsolatuk titokban tartása miatt szerepel így. Ebben az időben Csáky Krisztina ugyanis Bécsben tartózkodott. *Éble G.*: Károlyi Ferenc gróf és kora i. m. 173.

38 HU-MNL-OL-P 398-34831.

39 Kapcsolatuk titokban tartása végett Csáky Krisztina levelének címzésében nem jelöli meg egyértelműen Károlyi Ferencet, hanem mint jelen levélben is, László uramként utal rá, ugyanis Károlyi Ferenc második keresztneve László volt. 1726. január elsején írt levelének külső címzését is így írta: „Meltosagos Groff Karoli laszlo ura[m]nak nekem Kedves Atyam fianak igaz szeretettel iram ibi ubi” HU-MNL-OL-P 398-34839.

de megh elighszem azal. hogy az ur. isten Szent. teccise tovabis le-
gyen ugy, mint. akaria aszt. pedighnevild. hogy gonosz indulat. bul
szeretnilek hanem igaz tiszta szivel es lelekel, s te is a fele gonosz
indulat.nak. hagy beket. s azon ne is törd az feiedet. ne epeszd szi-
vedet. mert. aszt. nalam fel nem talalod mind adig vala megh az
stolaval eőszve nem köt.nek. benünket. de el. hiszem edes dragha
kincse[m] szivem. hogy. magad. sem kivanod s ninccsis hele gyenge
szivedben. a file buia gondolat. noha ifu vagy mind azaltal io elmiü
okos vagy hogy pedig így irrok megh ne itily mert. az igassaghot.
en szeretem ha egy szereti. es az tisztasagot. mert. ez vilagh csak el
mulando. de az menyorsagh. megh maradando. nem lehet oly iot
szepet. kedvesset. öröken valot. ily kevis ideigh valoiert el veszteni.

hanem ha ugy lene. az mint istenekis teccsene. hat. akor szabad vol-
nal velem. ara is kerlek igen szepen. edes dragha kincsem az nagy
mereszsignek hagy beket. aban ne bizal. hogy nagy meltosaghban
vagy mert az szerencsiltensig maid egy sorban iar az halalal az ki
nem tiszten valogatast. semi fele szemilben azirt. tekincs. egyedül
szep ifusagodat. innet pedig mikor liszen szabadulasom csak isten
tugya. elis busult. szivem megh nem mondhatya ezel. tovabis Re-
komendalom. kegyesidben. arva szemilyemet. maradok mig elek.
migh benem. az lilek

igaz hived kaplanyod.
R: K⁴⁰

D: ohegy 25 februay 1726.